

Nushası 10 kuruş

Senelik abonası
100 kuruş.

Posta ücreti 40 Para

Posta ücreti 10 kuruş

İstanbul

Şehremaneti Mecmuası

[Şehremaneti tarafından ayda bir çıkarılır]

Sene : 6

Eylül 1929

Sayı : 61

İstanbul ve ecnebi seyyahlar

İstanbul şehri esasen pek eski, tarihçe mühim, yaratılış itibarile çok güzel ve türklüğün ikinci medeniyeti noktasından göze çok çarpar bir ziyaretgâhıdır.

Medeniyet dünyasının seyahat ihtiyacında olan yahut onu seven ve kudreti yeten adamları, kış mevsiminde Akdeniz seyahatı yaparak Kahireyi, Mısır Ulyayı, Flistini nasıl dolaşıyorlarsa İstanbulla da gelerek ve daha doğru bir tabir ile uğrıyarak gecelerini müşterek hususi vapurlarında geçirmek şartile iki üç gün misafirimiz olmak merakını yerine getiriyorlar.

Yani ecanibin bu ziyaretleri Mısır gibi olmuyor. Mısır'a en az 15 gün ve ekseriya kışın Avrupada en şiddetli zamanı ve Nil vadilerinde en yeşil ve hafif güneşli, firuze göklü en dilber manzarasının bir ve hatta iki ayını geçirmek için gidiyorlar.

Oraya senede on bin kadar zengin seyyah giderek vasatı olarak birer ay

kalmak suretile her kış 4 - 5 milyon İngiliz lirası ve belki daha ziyade bir para bırakıyorlar.

Bu hareket onların o sene için esas seyahatlarını teşkil ediyor.

Dönüşte Filistin diyarını ziyaretle tarihi mukaddesi hayalinde ve sathı nazarlarında yaşatmak isteyenler de vardır.

Fakat usulen bu Filistin seyahatları, « Akdenizde bir cevelân » şeklinde, son baharda yahut kışın oluyor, ve İstanbulla uğramak ziyareti bunun tali ve fer'i bir kısmını teşkil ediyor.

O halde İstanbul şehri baş başına bir seyahat ve ziyaret mevzuu ve mevki olmamıştır.

Böyle müstakil bir nazargâh olmadığı, cemiyet halindeki seyyah kabilelerinin bir şehri kışın karlı, çamurlu günlerinde dolaşmalarından bellidir.

Diger cihetten bu ziyaretçilerin yüzde doksan beşi buraya pek mahdud bir

fikir, masalımsı malûmat ve belki de hiç fikirsiz bir « yola çıkmışken bunu da görüvermek » kabilinden geliyorlar sanırım. Çünkü İstanbul büsbütün bir yaz mevsimi yeri ve bediasıdır, iklim ve tarzı hilkati, denizi, sahilleri, dağları, yemişleri, çiçekleri, hulâsa her şeyi yaz içindir. Buraya kışın gelmek - bir ecnebi için - kapanmak ve yorulmak demektir.

Bu halde hatıra ilk gelen şey İstanbullu bir « yazlık » seyahat ve tenezzüh yeri yapabilmek, tertibatını, reklamını, cezp ve tergîp vasaitinin tanzimini, hatta icadını ona göre düşünmektir.

Fakat her nedense böyle büsbütün yeni işlerin icabatını temamilen ihata edemiyoruz, hissiyatımızı kendi benliğimizden ve bize hoş yahut tabii görünen ve yahut gözümüz alıştığı için müsaahamamıza uğrayan şeylerin ecnebi seyyahlarca da öyle kabul ve telekki edilmesini istemek gibi istighal ve binaenaleyh hem yanlış hem de zararlı bir lâkaydi gösteriyoruz.

Meselâ: seyyah vapurları geldiği vakit otomobil katarlariyle muttasıl dolup hoşanan Nuruosmaniye dışkapısıyle Çenberlitaş arasındaki o elli metroluk sokak parçasında daima süprütülükler, seyyar meyveci arabaları, yemiş kabusları, hatta sokaklarda yetiştirilmesi nizamem memnu tavuk horoz takımları, Şarkın garphırlarca (ve belki bizce de) sefalet damgası diye resimleri alınan sakat dilencileri hep - kasden toplanmış gibi - arziendam ederler. Burası yazın fazla olarak fena kokular neşrettiği gibi kışın da kara, topraktan daha başka şeyler karışmış, hususi bir çamurla yoğrulmuştur!

Demek ki ne yaz ne de kış o yere müsait bir kabul çehresi veremedikten

başka bazı titiz ve sıhhatine meraklı seyyahlara da nedamet yahut istikrah hissi verebilir.

Misafirin bu duygusundan en evel her halde ev sahibi kabahatlidir, Çünkü işin içinde bizim takdir etmediğimiz sıhhat meselesi de vardır.

Bir gün avrupalı bir otel müdürü ile görüşürken sözüm seyyahların titizliğine ve müşkül pesentliğine intikal etmişti. Müstait ve tecrübekâr müdür şu cevabı verdi:

— Onuu yolu vardır: seyyah bir şeyden şikâyet etti mi derhal hak vermek, tenkidi yahut şikâyeti aklen makul olmasa bile hemen kabul etmek üstüne bu ihtarımdan dolayı bir de teşekkür yuvarlamak!.. Onlar ne kadar olsa müreffeh ve « kapris » li adamlardır, para verdikleri için evlerindeki zıyade rahatlık ve itina ararlar. Neyapalım! her işin her kazancın mutlaka bir acımtırak tarafı vardır. Hem dikkat hem tahammül ister.

İstanbul şehrinin tali bir uğrak noktası halinden ve derecesinden kurtararak müstekillen ziyarete lâyık, tarih ve güzelliği meziyyetlerini cemetmiş bir tenezzüh ve iklimden istifade sahası sırasına geçirmek için onu evvelâ yaz mevsimine nisbet etmek, sonra da temiz tutmak ve Şark inceliği alâmeti farikasını zevki ve merakı okşayacak şekiller, manzaralar, yahut tenevvüllerle süslemek zaruridir. Çünkü bu zamanın bu devrin istediği budur.

Temizlik ve istirahat birer esastır, süslülük bir cazibe kuvvetidir.

Zamanımızın zihniyetine göre bunlardan birinin diğerine tercihi de caiz değildir, mümkünse ikisi de atbaşı beraber gitmelidir.

İstanbulun hilki ve tarihi istidadı zaten böyle ister . O hem eskidir hem güzel , hem azametlidir hem de ince .

Fakat bu meziyetleri kir pas içinde- dir , bizim bile - oldukça sathı - yeni zihniyetli bakışımıza ekseriya gülümsemez

Bu bahiste , dünyada bir eşine daha tesadüf edilemeyen Ayasofya camiini misal getirmek kifayet eder . Bu azim ve muazzam mabedin içi ile dışı arasın- daki müthiş fark ne kadar fecidir .

Avludaki o metrukiyet , o perişanlık muslukları kırık o harap ve süprütülü çeşmecikler , senede bir kaç yüz lira için mabedin sükunu vakarını payımal eden o kirli ve fakir kahve , ta pabuçluğa kadar giren dilenciler , camiiin arka ka- pılarındaki hazin bakımsızlık , türbelerin meydana nazır boşluklarındaki fasülye ve mısır buğdayı ekinleri . . .

Cami olmasından sarfı nazarla düşü- nülse bile orada kahvehane açmakla bir müze yahut darülfünun methalinde pazar kurmak , bağıra çağıra hırdavat satın- nın bir farkı yoktur .

Avrupada bir şaheser addedilen Paris Operasının ön veğhesini kapama- mak , onun tersimi güzelliğini uzaktan görmeğe mani olmamak için Operanın önüne müntehi cadde (avenue de l'Opera) ye ağaç dikmeyi münasip görmemişlerdir!

22 metro enindeki « Rivoli » cadde- sinin fasılasız olarak 1400 metro devam eden direkli yan kemerlerinin yeknasak manzarasını hoş görmezler , yalnız bir kısmında bir taraf sahilini işgal eden « Tuvilleri » sarayı bahçeleri bu bir örnek ve usanç verici manzaranın tesirini izale ettiğine memnundurlar . . .

Maksadımız Paris şehri ile ölçülmek , daha doğrusu ona benzemek değildir , çünkü o bu günkü haline 150 senede

vasıl olabilmüştür . fakat ne şanlı bir vusul !

Bu sayede Paris o kadar incelenmiş , o kadar güzel ve temiz olmuş ; sonra sahibî olan milletin san'at ve hünerü marifet aşkı oraya öyle bir medeniyet zevki doldurmuştur ki şehir , senenin her mevsim değil her gününde daima 300 bin ecnebi seyyahı misafir etmekte ve bunların yüzünden her 24 saatte mil- yonlar kazanmaktadır .

Biz gene mevsim yeri , tarih şehri ve şarkın en meşhur bir bediası olarak kalalım , fakat bundan olsun istifade tertibatı alalım diyoruz .

En büyük müceddidimiz Gazi hazret- lerinin ihya buyurmak istedikleri «Yalova» hakkındaki projeyi düşünelim .

Bu imar ve tanzimin - eger kadriyi bilirsek - İstanbulla büyük ve mütenevvi faydaları dokunacaktır . Orada vücut bulacak ticaret hareketini köylüler değil İstanbulun münevver ve hünerverleri idare edecektir .

Fakat orası bir banyo ve tenezzüh yeridir . İstanbulu ziyaret maksadiyle Yalva'dın istifade maksadı arasında fark vardır . İstanbul temiz ve sıhhi olmazsa Yalova onun kılavuzluğunu yapamaz . Hulasa , İstanbulu her şeyden evel yazın gidilecek en mühim ve güzel tarihi bir şehir bilmeli ve içinde ona göre çalışmalıdır .

İstanbulun pek mühim diğer bir meziyeti de cenubundaki sıcak memleket- ler için en güzel bir sayfiye yeri olma- sıdır .

Mısırlılar Boğaziçi deyince iştiaqla- rını hiç gizliyeemezler .

Bu zengin , ve sıhhaten yazın şimale gitmeğe ekseriya muhtaç adamlar İstan- bulda aileleriyle bir yaz geçirmeği cana minnet bilirler .

Mütefekkirlerimizden bir zat bu hususta diyor ki :

« Şehremanetiyle Şirketi Hayriye ittifak ederek müşterek bir sermaye ve gayretle Boğaziçinde dörder beşer odalı, katları da icabında ayrı kiraya verilebilecek tertipte ve döşeli olarak mevsimlik yirmi otuz yalı yaptırırsalar her yaz Mısırlılara en güzel sayfiyeler olur ve bu sayede memlekete büyük bir para girerdi. »

Hakikaten her aile ayda 1000 lira - dan aşağı sarfetmez . Böyle başlayan esash ve sağlam bir teşvikin ise ilerdeki vüs'ati elbette şüphesizdir.

Şehri seyyah geçidi, seyyah durağı yahut uğrağı itibariyle olsun çok temiz ve muntazam tutmak, Çamlıca, Alem - dağı, Boğaz, Adalar gibi güzel yerlerde İsviçrenin medenî kır ve yaz hayatını temin ve daha faik bir genişlikte tenevvü ettirmekle İstanbulu git gide müstakil bir ziyaretgâh sırasına koyabiliriz.

Bunda müvaffak olmak için bir avrupalı zihniyetile şehrin temizliğine dikkat en birinci şarttır.

Bunda para esirgenmemeliği ve en şumullü en yeni usuller şiddetle tatbik edilmelidir.

İstanbulun «Turing klubu» yani Türk seyyahın Cemiyeti, mali kudretinin azlığına rağmen çok çalışmaktadır, en himmetli ve faali azasından muhterem mebusumuz Reşit saffet Beyefendinin geçen sene Avrupadaki müessir teşebb-

üsleri ile İstanbulumuz yakında belki de bu cemiyetler kongresının ictima mahalli olacaktır.

Bu gibi mühim adımların icabatını düşünmek ve kıymetini takdir ile hazırlığını esash surette yapmak şehrin en mutena vazifelerinden biri olsa gerektir. Keza, cemiyetin gayretli azasından doktor Osman Şevki Bey Bursa şehrine ve hususan « Uludağ » a ait pek mükemmel bir rehber yazmağa ve neşrine muvaffak olmuş, Osman Şevki Beyden evel Bizans ve Türk âsarı mütehassisslerinden Müsyü Mamburi İstanbul şehrinin güzel bir rehberini neşretmek himmetinde temeyyüz etmiştir.

Şehremaneti seyyah rehberlerini imtihana tabi tutmak ve nazik san'atlerinin ahlâkî cihetine dikkat etmek gibi ince noktalara, layık olduğu ehemmiyeti vermekten hiç geri kalmamıştır.

Şimdi derpiş etmek istediğimiz mesele, İstanbul şehrinin tarihi şöhretiyle beraber bir yazlık memleket olduğunu tayin ederek garbın ve sıcak şarkın her ikisine de en lâtif ve menazırı en güzel bir yalılar ve köşkler diyarı olmak üzere hiç çekinmiyerek ve noksanlarını bir avrupalı gözüyle görerek ona göre bir program dahilinde yürümek keyfiyetidir.

Bu tarzı tetkikin en başında ise hiç şüphesiz temizlik ve intizam mühimmelerini görmemek kabil değildir.

Ali Suat

